
Pięćdziesięciolecie Polskiego PEN-Clubu

Rocznik Towarzystwa Literackiego imienia Adama Mickiewicza 12, 165-168

1977

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

IV. KOMUNIKATY I NOTY

PIĘCDZIESIĘCIOLECIE POLSKIEGO PEN - CLUBU

Polski Klub Literacki PEN obchodził w roku 1975 pięćdziesięciolecie swej działalności. Uroczystość jubileuszu odbyła się w lokalu PEN w Pałacu Kultury i Nauki w Warszawie.

PEN-Club powstał w Anglii zimą 1922/1923 r. z inicjatywy pisarki innych klubów są inicjałami wyrazów oznaczających różne rodzaje twórczości literackiej, a więc: P — *poets, playwrights* (poeci, dramaturdzy); E — *essayists, editors* (eseiści, redaktorzy); N — *novelists* (powieściopisarze).

PEN Club powstał w Anglii zimą 1922/1923 r. z inicjatywy pisarki pani Marjorie C. A. Dawson Scott, podjętej przez grono wybitnych ludzi pióra, a przede wszystkim przez Johna Galsworthy'ego, Josepha Conrada, H. G. Wellsa, Bernarda Shawa, Gilberta K. Chestertona, Anatola France'a. PEN jest federacją autonomicznych centrów narodowych, z których każde ma swój własny statut. Centrala federacji znajduje się w Londynie.

Zasady ideowe PEN sformułowane są w Karcie, która określa cele i zadania całej organizacji. Zasadniczym jej celem jest działanie na rzecz porozumienia i wzajemnego szacunku między narodami. Członkowie PEN „zobowiązują się czynić wszystko, co jest w ich mocy, ażeby rozprasać nienawiść rasową, klasową i narodową, i bronić ideału ludzkości żyjącej w pokoju na jednym świecie” (punkt 3 Karty PEN). „PEN opowiada się za zasadą nieskrępowanego przekazywania myśli wewnątrz każdego narodu i między wszystkimi narodami i...” (punkt 4 Karty PEN).

Początki polskiego PEN sięgają 1924 r. Zimą, 24 grudnia tego roku, ukazał się w tygodniku „Wiadomości Literackie” wywiad z jednym z najwybitniejszych, żyjących ówczesznie pisarzy polskich, Stefanem Żeromskim, w którym mowa była o bliskim utworzeniu Polskiego Klubu Literackiego, który przystąpi do federacji międzynarodowej PEN. Pomiedzy styczniem a kwietniem 1925 r. działało grono założycieli pod przewodnictwem Stefana Żeromskiego. Byli nimi — obok wymienionego — Emil Breiter, Bolesław Gorczyński, Waclaw Grubiński, Juliusz Kaden-Bandrowski, Stefan Krzywoszewski, Jan Lechoń, Jan Lorentowicz, Bronisława Neufeldówna, Eugeniusz Popoff, Józef Relidzyński i Leopold Staff. W maju 1925 r. delegacja polska reprezentowała już polski PEN na III Kongresie Międzynarodowym w Paryżu. Uroczysta, oficjalna inauguracja działalności Polskiego PEN-Clubu nastąpiła 12 czerwca 1925 r. w salach Zamku Królewskiego w obecności prezydenta RP i najwyższych dostojników państwowych. Po śmierci Stefana Żeromskiego, właściwego twórcy i przywódcy polskiego PEN, przewodnictwo Klubu objął na czas krótki Jan Lorentowicz. W latach 1927 - 1933 prezesem Polskiego PEN-Clubu był Ferdynand Goetel, po którego rezygnacji, nieprzerwanie od roku 1933 aż do dnia zgonu 26 września 1978 r., tj. w ciągu 45 lat, na czele polskiego PEN stał prezes Jan Parandowski, jeden z najwybitniejszych i najbardziej zasłużonych działaczy Klubu, i zarazem jeden z wiceprezesów Międzynarodowej Federacji PEN.

W chwili wybuchu II wojny światowej Polski PEN-Club liczył 155 członków. W latach okupacji działalność PEN zesłała do podziemia, a prezes Klubu zmuszony był do ukrywania się. Jawną działalność prowadziła natomiast grupa działaczy polskiego PEN na terenie Wielkiej Brytanii (Maria Kuncewiczowa, Antoni Słonimski i in.).

Już w pierwszych miesiącach po wojnie restytuowano działalność PEN w Polsce. W końcu pięćdziesięciolecia swej pracy PEN-Club liczył 232 członków (31.I.1979 r. — 265). Poza centralą w Warszawie posiada Oddział w Krakowie. Członkiem rzeczywistym PEN — w świetle obowiązującego statutu — może być obecnie „każdy pełnoletni autor dzieła literackiego (poezja, utwór dramatyczny we wszystkich postaciach, powieść i nowela, krytyka twórcza), tudzież każdy wybitny tłumacz i redaktor wydawnictw i bibliotek literackich”.

W skład obecnych władz Polskiego PEN-Clubu (kadencja od 1976 r.) weszli: Jan Parandowski — prezes, Jerzy Zagórski i Juliusz Żuławski — wiceprezesi, Władysław Bartoszewski — sekretarz generalny, Andrzej Szczypiorski — skarbnik oraz członkowie: Marian Brandys, Andrzej Braun, Władysław Czaplinski, Roman Brandstaetter, Karol Estreicher, Jerzy Ficowski, Paweł Hertz, Maria Kornilowicz, Zygmunt Kubiak, Artur Międzyrzecki, Seweryn Pollak, Leszek Prorok, Jan Józef Szczepański.

Po zgonie Jana Parandowskiego prezesem wybrano Juliusza Żuławskiego, a wiceprezesem na jego miejsce Artura Międzyrzeckiego. Do Zarządu wszedł Zbigniew Rzeszewski.

W okresie powojennej działalności PEN w Polsce w skład władz naczelnych naszego Klubu wchodził ponadto przez czas dłuższy m. in.: Maria Dąbrowska, Zofia Nałkowska, Jarosław Iwaszkiewicz, Jerzy Zawieyski, Tadeusz Breza, Mieczysław Lepecki, prof. Kazimierz Kumaniecki, Paweł Jasienica. Sekretarzem generalnym był do roku 1972 Michał Rusinek.

Polski PEN-Club przyznaje od 1929 r. (z przerwą wojenną) doroczne nagrody tłumaczom polskim i zagranicznym, przy czym ta długoletnia tradycja wyraża się przyznawaniem równocześnie nagrody za osiągnięcia w zakresie przekładów dzieł literatury obcej na język polski oraz dzieł literatury polskiej na język obcy. Ponadto PEN-Club przyznaje od 1971 r. dorocznie nagrodę im. Mieczysława Lepeckiego (fundacji prywatnej Janiny Lepeckiej) „za wybitne dzieło piśmiennictwa polskiego, wydane drukiem w Polsce, z zakresu literatury pięknej (powieść, nowela, esej) lub twórczości z dziedziny humanistyki o wybitnych walorach artystycznych”, oraz nagrodę poetycką fundacji Roberta Gravesa (od roku 1975).

Dużo uwagi poświęca PEN-Club problemom wydawniczym dotyczącym translatorstwa. Między innymi staraniem PEN-Clubu wydane zostały dwa tomy studiów: *O sztuce tłumaczenia* oraz *Przekład artystyczny. O sztuce tłumaczenia księga druga*. PEN-Club inicjuje i organizuje wystawy literackie oraz liczne spotkania i dyskusje. Liczba samych zebrań literackich odbytych po wojnie wynosi (do końca stycznia 1979 r.) 289. Ponadto oddział PEN w Krakowie, kierowany od początku przez Tadeusza Kudlińskiego, organizuje imprezy literackie we własnym zakresie.

Przedstawiciele i członkowie PEN uczestniczą w wielu konferencjach międzynarodowych: kongresach, posiedzeniach Komitetu Egzekutywy i spotkaniach table ronde, m. in. w 40 Międzynarodowym Kongresie PEN w Wiedniu w listopadzie 1975 r. i 43 Międzynarodowym Kongresie PEN w Sztokholmie w maju 1978 r.

Na zakończenie tego skrótowego serwisu informacyjnego o Polskim PEN-Clubie warto jeszcze wymienić przykładowo kilkanaście zebrań literackich z lat 1976 - 1977, które rozpoczynają już nowe 50-lecie Klubu.

14 I 1976 — Uroczysty wieczór literacki poświęcony pamięci Stefana Żeromskiego, założyciela Polskiego PEN-Clubu. Udział wzięli: A. Słonimski, M. Żeromska, W. Bartoszewski, T. Burek. Fragmenty prozy Pisarza odczytał H. Borowski;

10 II 1976 — Prof. Claude Backvis: *Jak doszedłem do badań nad literaturą polską*;

22 IV 1976 — Uroczyste zebranie poświęcone wręczeniu nagród PEN-Clubu na rok 1976 za wybitne osiągnięcia w dziedzinie przekładów z udziałem laureatów-tłumaczy: Kazimiery Jeżewskiej — za przekład poetycki *Iliady* Homera i Wandy Kra-gen — za całokształt pracy przekładowej z literatury niemieckiej;

31 V 1976 — Uroczyste zebranie, wręczenie nagrody poetyckiej za rok 1975 fundacji Roberta Gravesa Jerzemu Górzeńskiemu i Ryszardowi Krynickiemu;

28 VII 1976 — Wizyta w PEN-Clubie Roberta Gravesa. Spotkanie z anglistami;

23 IX 1976 — Wizyta w PEN-Clubie Mario Vargas Llosa, międzynarodowego prezesa PEN;

24 XI 1976 — Uroczyste zebranie poświęcone wręczeniu nagrody literackiej im. Mieczysława Lepeckiego na rok 1976 Janowi Józefowi Szczepańskiemu za książkę *Przed nieznanym trybunałem* (Czytelnik 1975).

7 II 1977 — Prof. dr Anton Maria Raffo: *Włoskie przygody „Pana Tadeusza”*;

15 II 1977 — Zebranie literackie: Prof. dr Władysław Tatarkiewicz — *Tworzenie i odkrywanie*;

21 II 1977 — Zebranie literackie: Jarosław Iwaszkiewicz i ks. prof. Janusz Pasięrb — z okazji wydania *Pism zebranych* Jerzego Lieberta. Recytacje: M. Homerska i Z. Zapasiewicz;

10 III 1977 — Zebranie literackie: Prof. dr Władysław Czaplński — *Stanisław Żółkiewski — mit literacki a rzeczywistość*;

13 VI 1977 — Uroczyste zebranie poświęcone pamięci Antoniego Słonimskiego (15 X 1895 — 4 VII 1976); wspominają: A. Trzeciakowska, W. Bartoszewski, K. Estreicher, A. Kijowski, A. Międzyrzecki, J. Turowicz, J. Zagórski.

14 IX 1977 — Uroczyste zebranie poświęcone wręczeniu Jerzemu Kądzieni nagrody literackiej im. M. Lepeckiego na rok 1977 za książkę *Młodość Stefana Żeromskiego* (PIW 1976).

W roku 1976 oraz 1977 odbyło się podobnych zebrań łącznie 41, a w roku 1978 — 15.

Wł. B.

Zofia Wolska-Grodecka

WYSTAWY I IMPREZY KULTURALNE W MUZEUM LITERATURY W 1977 R.

Do podstawowych zadań Muzeum Literatury należy, prócz gromadzenia, opracowania i zabezpieczenia zbiorów, także ich jak najszersze udostępnianie. Główne formy szerzenia kultury literackiej stosowane przez Muzeum to: wystawy, pokazy, wieczory pamięci, koncerty poezji, sesje, odczyty, seminaria, spotkania z interesującymi ludźmi itp.

W okresie pierwszego pięciolecia swej działalności, tzn. w latach 1972 - 1976 Muzeum zorganizowało 31 wystaw (w tym 7 zagranicznych) oraz 66 wyżej wspomnianych imprez kulturalnych. Ze względu na planowany generalny remont zabytkowych kamieniczek, w jakich mieści się Muzeum, stała — licząca 20 lat ekspozycja mickiewiczowska — została zlikwidowana. Zastąpiła ją w pewnym stopniu otwarta we wrześniu